

Mojstra sv. Jakoba s svojimi velikimi kompozicijami in motivih na oblačilih pogrešamo ornamentalnost tistih del, ki jih običajno datiramo v pozno fazo internacionalnega sloga.

Seveda je bilo v Ljubljani razstavljenih še veliko drugih pomembnih umetnin, med katerimi izstopata obe svetnici in Pietà iz Velike Nedelje. Moj namen je bil, da na primeru plastik, ki so pripisane Mojstru sv. Jakoba ali pa so mu blizu, pokažem, kako lahko za pregledovanje gradiva ob problematiki motivov uporabimo tudi stilnokritično opazovanje. Vsekakor pa obstaja velika prepreka za tak podvig. Prav pri plastikah je na podlagi ilustracij velikokrat težko slediti plastičnim in prostorskim kvaliteta. Idealne delovne razmere bi nudila razstava, na kateri bi lahko slovenske originale primerjali s srednjeevropskimi umetninami iste dobe. Slovenskim organizatorjem je vsekakor uspela ambiciozna razstava, ki so se je lahko razveselili tako strokovnjaki kot tudi zainteresirani laiki. Njeni zagotovo težki realizaciji lahko le čestitamo.

Cene Avguštin, Radovljica

Damir Globočnik: 12 JEZNIH MOŽ, 12 ZGODB O SLOVENSKI KARIKATURI.

Samozaložba: Radovljica 1997, 208 strani, 76 črno-belih reprodukcij

Knjiga 12 jeznih mož s podnaslovom 12 zgodb o slovenski karikaturi, ki je spomladi 1998 izšla v samozaložbi, je plod nekajletnega raziskovalnega dela umetnostnega zgodovinarja, likovnega kritika in kustosa v Gorenjskem muzeju v Kranju mag. Damirja Globočnika, ki je na to temo napisal tudi svojo magistrsko nalogo. Knjigo odlikuje resen strokovni pristop k snovi, ki jo obdeluje, in obsežna dokumentacija, vendar je, kot nam že naslov daje slutiti, pisana tudi za bralce, ki jih morda predmet raziskave po strokovni plati manj zanima. Hkrati pa nam prav pripoved v obliki zgodb takratno dobo ter politične in kulturne razmere približa bolj neposredno in slikovito, še posebej, ker je knjiga bogato ilustrirana.

Iz knjige izvemo, kako je karikatura že od nekdaj zvesta človekova spremljevalka in pomemben dejavnik v njegovih političnih in kulturnih prizadevanjih. Včasih zna biti dobrohotna, največkrat pa ostra, kritična, nemalokrat tudi kruta, zlobna ali celo krivična. Poudarja vrline in odkriva napake, posega v družbeno dogajanje, delovanje posameznika, v njegovo zasebno in javno življenje. Pogosto uveljavlja oziroma uresničuje določen politični, socialni ali kulturni program in tako postaja nepogrešljiv del političnega ali kulturnega boja. Umetnik – karikaturist, osnovno misel, ki jo vsebuje karikatura, oblikovno konkretno, s svojo ustvarjalno domišljijo ostri njeno ost in tako pogloblja njen učinek.

Podobno usodo kot v svetu je karikatura doživljala tudi med Slovenci, le da smo se z njo seznanili sorazmerno pozno, v drugi polovici 19. stoletja, po letu 1848, v času nacionalnega in kulturnega prebujenja in političnega opredeljevanja ter ob sočasnem razvoju časopisja in humorističnega tiska, ki se začena z Levstikovim Pavlihom in Alešovčevim Brencljem. Pravi razcvet pa ta umetnostna zvrst doživi na prelomu stoletja z deli vesnanov, kot so Hinko Smrekar, Maksim Gaspari ali Gvidon Birolla. Kasneje se jim pridružijo France Podrekar, Nikolaj Pirnat, Milko Bambič in drugi.

Avtor knjige nam razvoj karikature v tej dobi prikazuje ob dejanjih in usodah posameznih, pogosto ključnih osebnosti takratnega političnega in kulturnega življenja: Jakoba Alešovca, Antona Aškerca, Ivana Cankarja, dr. Janeza Bleiweisa, Dragotina Dežmana, knezoškofa Antona Bonaventura Jegliča, dr. Antona Korošca, Frana pl. Šukljeta, dr. Ivana Šušteršiča, dr. Ivana Tavčarja, dr. Lovra Tomana in dr. Valentina Zarnika. Tako se pred nami zvrsti galerija »dvanajstih jeznih mož«, ki so vidno zaznamovali zgodovinsko in kulturno pot slovenskega naroda v drugi polovici 19. stoletja vse do 1. svetovne vojne in še leta po njej. Knjiga je opis razgibanega obdobja nepomirljivih nasprotij med staro- in mladoslovenci, srditega boja med liberalci in katoliškim političnim tabrom, rivalstva med posameznimi osebnostmi pa tudi takratnih prizadevanj za enakopravnost in osamosvojitve Slovencev. Avtor pripoved o karikaturi tedanjega časa bogati s številnimi citati iz sočasnega tiska; želi biti objektivni, navaja ugovore nasprotne strani in tudi mnenja novejših avtorjev, ki so v takratnem zastrupljenem političnem ozračju porojene ter v karikaturah prikazane oznake in obtožbe posameznikov potrdili ali ovrgli.

Dvanajst zanimivo in živo napisanih zgodb o slovenski karikaturi mag. Damirja Globočnika pomeni obenem pravo novost v prikazovanju kulturnozgodovinskega in političnega dogajanja na Slovenskem skozi prizmo pomembne, čeprav pri nas le malo raziskane umetnostne zvrsti – karikature.

Knjigo je oblikovala, in se pri tem znala vsebini in času dogajanja smiselno prilagoditi, Silva Sever iz Kranja.

Marko Košan, Ravne

KONCEPTUALNA UMETNOST KOT PRINCIP DELOKALIZACIJE SODOBNE UMETNOSTI
O MISELNEM VZORCU DOCUMENTA X
Kassel, 21. julij – 28. september 1997

Pričujoče razmišljanje o eni izmed največjih letošnjih likovnih manifestacij v Evropi, jubilejnih desetih kasselskih Dokumentih, se ne name-rava priključiti številnim kritičnim zapisom, ki so vse lansko poletje in del jeseni polnili stolpce profiliranega strokovnega tiska ter bolj kot kdajkoli poprej